

g11.31 Joegosl'n

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

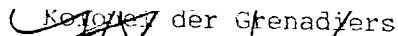
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2848	23 juli 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 53/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Korps der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2848, d.d. 23 juli 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

53/92

(Afgesloten 231200 JUL 1992)

Bosnië-Herzegovina

Er is geen sprake van vermindering van de gevechten in Bosnië-Herzegovina. De beschietingen rond het vliegveld van Sarajevo waren eerder deze week dermate hevig, dat tot tweemaal toe is besloten de vluchten met hulpgoederen voor de bevolking op te schorten. Op 22 juli werden gevechten gemeld ten zuidwesten van Sarajevo. Het is niet uitgesloten dat "Bosnische" strijdkrachten hebben geprobeerd een aansluiting te forceren met vanuit het westen oprukkende Kroatische (en mogelijk Moslim-)eenheden teneinde het Servische beleg rond de stad te doorbreken. De Bosnische minister van Defensie Doko had het afgelopen weekeinde met een dergelijk optreden bedreigd indien het bestand zou worden geschonden.

Ook uit andere delen van Bosnië-Herzegovina werd melding gemaakt van hevige gevechten. Zo zouden de Serviërs een (volgens Kroatische media niet geslaagde) aanval hebben uitgevoerd op Gradacac in het noorden. Dit kan verband houden met berichten dat vorige week bij deze plaats een Servische helikopter zou zijn neergeschoten, waarna Servische gevechtsvliegtuigen aanvallen op de stad uitvoerden. Ook in andere delen van noord- en oost-Bosnië was sprake van gevechten. In verband met een Kroatische aanval op Doboj in het noorden van de republiek zouden de Serviërs versterkingen hebben aangevoerd vanuit de regio Bosanski Samac/Bosanski Brod. Dit kan resulteren in een vermindering van de Servische druk in het noordelijke Kroatisch/Bosnische grensgebied.

Er zijn aanwijzingen dat de Serviërs voorbereidingen treffen voor een tegenaanval op het vorige maand door de Kroaten onder controle gebrachte Mostar, de hoofdstad van het Kroatische kanton in Bosnië-Herzegovina. De situatie rond deze stad, evenals gevechten in centrale delen van de republiek, wijzen erop dat momenteel geen enkele route tussen de Kroatische kust en Sarajevo voldoende veilig is om transporten van hulpgoederen over land uit te kunnen voeren.

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadžić, heeft de Moslims ervan beschuldigd het vorig weekeinde overeengekomen bestand in Bosnië-Herzegovina te hebben geschonden. Zij zouden er volgens Karadžić belang bij hebben de instabiliteit in de republiek te laten voortduren in de hoop hierdoor een buitenlandse militaire interventie uit te lokken.

De Bosnische president Izetbegović heeft verklaard dat de Moslims in de republiek ernaar streven ongeveer de helft van het Bosnische grondgebied te veroveren. Dit percentage is min of meer in overeenstemming met het aandeel van de Moslims in de bevolking van de republiek. Hoewel Izetbegović optimistisch was over de uitkomst van dit streven is het onduidelijk hoe de Moslims de herovering van met name door de Serviërs beheerste gebieden van Bosnië-Herzegovina willen realiseren.

In dit verband verdient het bezoek vermelding dat Izetbegović de afgelopen dagen heeft gebracht aan zijn Kroatische ambtgenoot Tuđman. Vooraf maakte de Bosnische president bekend dat de gesprekken vooral betrekking zouden hebben op de "reeds bestaande" militaire samenwerking tussen beide landen. Na afloop werd

verklaard dat de militaire operaties zullen worden gecoördineerd om de "Servische agressie" het hoofd te bieden indien de internationale pogingen om deze te stoppen geen resultaat zullen opleveren. Zoals bekend sloten beide presidenten reeds vorige maand een defensie-overeenkomst, op grond waarvan een openlijke Kroatische militaire interventie in de buurrepubliek mogelijk werd. Tudjman heeft verklaard de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina te erkennen. Het is waarschijnlijk dat hij als voorwaarde voor een daadwerkelijke Kroatische interventie tenminste een grote mate van autonomie voor de Kroatische gebieden in Bosnië-Herzegovina heeft verlangd. Tot op heden hebben de Moslims een verregaande decentralisering van bestuur in de republiek afgewezen. Het is denkbaar dat Tudjman, ondanks zijn erkenning van de staatkundige eenheid van Bosnië-Herzegovina, de door hem nagestreefde aansluiting van de Kroatische gebieden bij Kroatië op langere termijn nog steeds mogelijk acht.

Het is overigens niet uitgesloten dat ook de recent gemelde gewapende conflicten tussen Kroaten en Moslims onderwerp van het gesprek tussen beide presidenten zijn geweest. In dit verband is opmerkelijk dat in het slotcommuniqué werd benadrukt dat de Kroatische strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina onder bevel van de Bosnische regering staan. Overigens zijn er aanwijzingen dat de verantwoordelijkheid voor tenminste een deel van de bovengenoemde incidenten berust bij de in Bosnië-Herzegovina actieve ultra-nationalistische Kroatische HOS-militie, die zich onttrekt aan het officiële Kroatische (en Bosnische) gezag.

Volgens mededelingen van het (pro-)Servische persbureau TanJug zijn de afgelopen week 1500 Servische vluchtelingen, die enkele maanden waren ondergebracht in Servië, teruggekeerd naar hun woonplaatsen in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Het aantal Servische vluchtelingen uit die republieken in Servië zou nog ruim 375.000 bedragen, een aantal dat nagenoeg overeenkomt met VN-schattingen. Deze melding geeft aan dat er verkeer mogelijk is tussen Servië en de Krajina en onderstreept derhalve dat Servische gevechtsgroepen succes hebben gehad met hun pogingen een corridor door Bosnië-Herzegovina te herstellen.

De "Joegoslavische" premier Panic heeft tijdens een gesprek met de SG van de VN toegezegd dat "Joegoslavische" gevechtsvliegtuigen geen aanvallen meer zullen uitvoeren in Bosnië-Herzegovina. Ter verificatie hiervan bood hij de stationering aan van internationale waarnemers op vliegvelden in "Joegoslavië". Deze uitlatingen zijn opmerkelijk omdat tot op heden steeds is ontkend dat "Joegoslavische" vliegtuigen betrokken zijn geweest bij de strijd in Bosnië-Herzegovina, maar ook omdat Panic onderstreepte in staat te zijn nakoming van deze toezeggingen af te dwingen. Hij suggereerde bovendien te zullen optreden als de "Joegoslavische" luchtmacht onverhoopt toch in de buurrepubliek zou worden ingezet. Overigens zijn de Bosnische Serviërs in het bezit van een aantal (voormalige) JNA-gevechtsvliegtuigen op de basis Banja Luka, zodat Servische luchtaanvallen in Bosnië-Herzegovina ook na de uitspraken van Panic tot de mogelijkheden blijven behoren.

Hoewel Panic formeel de post van federaal minister van Defensie bekleedt, blijft het vooralsnog twijfelachtig of hij voldoende invloed bezit om zijn voornemens te realiseren tegen de wil van de "Joegoslavische" legerleiding en de regeringen van Servië en Montenegro. In dit verband is vermeldenswaard dat Izetbegovic eerder deze week stelde dat Panic, met wie hij overleg had gevoerd over beëindiging van de oorlog, geen enkele greep heeft op de Serviërs.

Servië/Montenegro

De Servische president Milosevic heeft een voorstel van EG-bemiddelaar Carrington verworpen voor een internationale conferentie met betrekking tot de voormalige autonome provincie Kosovo, waar een Albanese meerderheid wordt onderdrukt

door de Servische autoriteiten. Milosevic stelde dat Kosovo een intern Servisch probleem is dat binnen het kader van de Servische wet dient te worden opgelost. Aangezien deze wetten geen ruimte laten voor herstel van de autonomie, laat staan de door de Albanezen verlangde onafhankelijkheid, sluit deze opstelling van Milosevic een politiek compromis over de toekomst van Kosovo uit. Overigens wees ook de president van "Joegoslavië", Cosic, de suggestie van Carrington af.

Eerder deze week heeft Milosevic verklaard dat Servië ten onrechte verantwoordelijk wordt gesteld voor het voortduren van de oorlog in Bosnië-Herzegovina. Hij beschuldigde de Moslims ervan van het uiteenvallen van "Joegoslavië" te hebben willen profiteren door de andere twee Bosnische bevolkingsgroepen een Islamitische staat te hebben willen opleggen. Ook de EG droeg in de visie van Milosevic een deel van de verantwoordelijkheid voor de oorlog, gezien de als prematuur bestempelde erkenning van Bosnië-Herzegovina. Milosevic stelde dat hij het Servische geweld tegen Sarajevo veroordeelde en herhaalde dat de "Joegoslavische" legerleiding niet bij de strijd in de buurrepubliek betrokken is. Hij sprak zich uit voor een internationale vredesconferentie voor de beëindiging van de oorlog in het land. Overigens onderstreepte Milosevic in dit kader nogmaals dat Servië Kosovo nooit zal opgeven.

Het is onjuist dat de Moslims als enige de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina hebben uitgeroepen, zoals Milosevic stelde. Het besluit hiertoe werd vorig jaar in het Bosnische parlement genomen door de Moslim- en Kroatische afgevaardigden en later door de leden van die bevolkingsgroepen in een referendum bekrachtigd. Het parlamentsbesluit was het gevolg van pogingen van Bosnische Serviërs om de politieke situatie in de republiek te destabiliseren. Hoewel de bewering van Milosevic dat de JNA niet meer betrokken is bij de strijd in Bosnië-Herzegovina onjuist is, is het niet zeker in hoeverre Belgrado de activiteiten van de Bosnische Serviërs daadwerkelijk leidt en coördineert.

De CGS van de JNA, Panic, heeft vorige week een bezoek gebracht aan "Joegoslavische" marine-eenheden in de baai van Kotor, feitelijk de enige marinehaven waarover de JNA nog beschikt. Bij die gelegenheid stelde Panic onder meer dat de Bosnische Serviërs beschikken over ruim 900 pantservoertuigen, evenveel artilleriestukken en 50 vliegtuigen uit het arsenaal van de JNA, dat aan hen zou zijn overgedragen toen de JNA zich formeel uit Bosnië-Herzegovina terugtrok. De aantallen die Panic noemde kunnen niet worden geverifieerd, maar vormen een bevestiging van sterke vermoedens dat een deel van de (zware) wapens van de JNA, evenals een deel van het personeel, nog in Bosnië-Herzegovina aanwezig is en aan Servische zijde betrokken is bij de strijd.

Relatief onafhankelijke Servische kranten hebben gemeld dat sinds begin april uit de voormalige autonome provincie Vojvodina reeds meer dan 17.000 etnische Kroaten zijn verdreven. Ook andere leden van de etnische minderheden (naar schatting ruim 100.000 Kroaten en 300.000 Hongaren) zijn het slachtoffer van onderdrukking. De repressie zou vooral het werk zijn van leden van de ultranationalistische "Chetniks" van oppositieleider Seselj en tot doel hebben de provincie etnisch "zuiver" te maken. In de vrijgemaakte woningen zouden Servische vluchtelingen uit Kroatië worden ondergebracht. In hoeverre het Servische bewind bij deze pogingen betrokken is, is niet duidelijk. Hoewel Seselj tot de oppositie wordt gerekend, zijn er ook aanwijzingen dat hij informeel samenwerkt met Milosevic.

Kroatië

De militaire situatie in Kroatië is momenteel rustig, met uitzondering van de omgeving van Dubrovnik. Aldaar is regelmatig sprake van wederzijds artillerievuur. Hoewel de Kroatische media uitsluitend melding maken van Servische

beschietingen, meldt de EG-waarnemersmissie dat ook de Kroaten geregeld het initiatief nemen tot deze schotenwisselingen.

De Kroatische autoriteiten in Dubrovnik blijven aandringen op onderhandelingen onder EG-auspiciën over terugtrekking van de JNA van het schiereiland Prevlaka, dat zoals bekend de baai van Kotor beheerst. Tot op heden wijst de JNA-bevelhebber van Prevlaka dit af omdat hij geen bevoegdheid heeft om te onderhandelen. JNA-functionarissen hebben regelmatig benadrukt Prevlaka niet zonder strijd te zullen opgeven.

De demilitarisering van de UNPA's verloopt moeizaam. Het onschadelijk maken van mijnen is een tijdrovende taak, die vorige week nog is gecompliceerd door zware regenval. Aan deze taak wordt een hogere prioriteit toegekend sinds vorige week in Pakrac (UNPA-west) drie kinderen door een mijn zijn verwond. Ook de dood van twee Franse UNPA-militairen bij Zadar door een mijn zal hierbij een rol spelen.

Een ander probleem wordt gevormd door het feit dat leden van de Servische organisatie voor Territoriale Verdediging (TO), onder wie vermoedelijk vele voormalige leden van de JNA die na de formele terugtrekking van het leger zijn overgegaan naar de TO, eveneens zullen moeten worden ontwapend, in tegenstelling tot degenen die zich formeel hebben aangesloten bij de lokale politie. Sinds kort is nu een zogenaamde "grenspolitie" opgericht, die eenzelfde structuur bezit als de TO. Het vermoeden is gerechtvaardigd is dat deze slechts is opgericht met het doel het personeel ervan te onttrekken aan de -in het VN-vredesplan voorziene- ontwapeningsverplichting. Overigens stellen de leden van de EG-missie en UNPROFOR, die in onderling overleg toezien op de ontwapening, zich tot dusverre terughoudend op tegenover deze jongste ontwikkeling in de UNPA's. Het Servische optreden vormt een schending van het VN-vredesplan. De EG wijst als verklaring echter op Servische bezorgdheid over de intenties van het Kroatische bewind na het in het vredesplan voorziene, maar door de Servische autoriteiten verworpen, herstel van haar gezag over de UNPA's.

Internationale vredesinspanningen

De commandant van de VN-troepen bij Sarajevo, MacKenzie, heeft erop gewezen dat de vredeshandhaving door zijn eenheden onmogelijk is omdat geen van de partijen vrede wil. Hij stelde dat alle partijen het oorlogsrecht schonden en in voorkomende gevallen zelfs volksgenoten beschoten in pogingen aan te tonen dat zij het slachtoffer worden van geweld van anderen. In die omstandigheden zouden volgens MacKenzie alleen al voor de beveiliging van Sarajevo en omstreken 40.000 man nodig zijn. Hij toonde begrip voor de onwil van de Serviërs om hun artillerie uit de heuvels om Sarajevo terug te trekken, omdat in dat geval de Moslims sterk genoeg zouden worden om "belangrijke winst" te boeken. De generaal waarschuwde niet alleen voor het mislukken van de missie van de VN in Bosnië-Herzegovina, maar ook voor groeiende onvrede bij de bevolking ten opzichte van UNPROFOR.

De SG van de VN, Ghali, heeft ernstige kritiek uitgeoefend op de onder auspiciën van EG-bemiddelaar Carrington gesloten overeenkomst tussen de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina om de zware wapens te verzamelen en door de VN te laten controleren. Hij wees erop dat deze overeenkomst zonder ruggespraak met de VN tot stand was gekomen en stelde dat uitvoering van het in het akkoord voorziene toezicht een grote additionele belasting zou vormen voor UNPROFOR. Tevens oefende Ghali kritiek uit op de Veiligheidsraad, die eerder deze week zonder overleg met hem de bestandsovereenkomst, en de daaraan verbonden taak voor UNPROFOR, had aanvaard. Overigens is het, gezien de aanhoudende gevechten in Bosnië-Herzegovina, onwaarschijnlijk dat de bepaling in het bestandsakkoord met betrekking tot de zware wapens alsnog uitgevoerd zal worden.

Tijdens een vergadering van de EG-ministers van Buitenlandse Zaken in Brussel is besloten dat de EG zich zal inspannen om "Joegoslavië" te weren uit alle internationale samenwerkingsverbanden. Hierbij baseert de EG zich op het rapport van de commissie-Badinter, dat stelt dat "Joegoslavië" zich ten onrechte presenteert als de rechtsopvolger van de oude Joegoslavische federatie. Er bestaat echter ook verband tussen het EG-besluit en de voortdurende gevechten in Bosnië-Herzegovina, waarvoor Belgrado verantwoordelijk wordt gesteld.

Conclusie/voorzicht

Er is geen sprake van dat het bestand dat het afgelopen weekeinde overeengekomen was tussen vertegenwoordigers van de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina, heeft geleid tot een vermindering van de gevechten in Sarajevo of andere delen van de republiek. Deze situatie heeft onder meer tot gevolg dat momenteel geen van de voorziene landroutes voor aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo als voldoende veilig kan worden beschouwd.

Uit opmerkingen van VN-functionarissen blijkt dat alle partijen in bepaalde mate verantwoordelijk zijn voor bestandsschendingen. Dit houdt verband met een groot onderling wantrouwen tussen de strijdende partijen, maar vermoedelijk ook met het feit dat de militaire situatie met name voor de Moslims dermate ongunstig is dat zij geen belang hebben bij een duurzaam bestand met de Serviërs, die ruim 60% van de republiek beheersen. Een verdere intensivering van de militaire samenwerking tussen de Bosnische en de Kroatische regering is te verwachten en zal mogelijk resulteren in een openlijke Kroatische interventie in de buurrepubliek. Het is waarschijnlijk dat tenminste verregaande autonomie voor de Kroatische delen van Bosnië-Herzegovina hiertoe een voorwaarde is.

Het VN-commando rond Sarajevo heeft ernstige twijfels geuit aan de effectiviteit van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina. De SG van de VN heeft kritiek uitgevoerd op de voor UNPROFOR voorziene functie bij het vorige week onder EG-auspiciën gesloten akkoord, dat hij strijdig acht met de huidige taak van UNPROFOR. Hun uitlatingen onderstrepen dat de VN-vredesmacht, zolang geen van de strijdende partijen vrede wil, feitelijk machteloos is.

De "Joegoslavische" premier en MinDef Panic heeft verklaard dat "Joegoslavische" gevechtsvliegtuigen niet (meer) zullen worden ingezet in Bosnië-Herzegovina. Ter verificatie bood hij de stationering van internationale waarnemers op "Joegoslavische" luchtmachtbases aan. Er dient echter sterk te worden getwijfeld aan de werkelijke invloed die Panic bezit ten opzichte van de Servische en Montenegrijnse regering en de JNA-top, die vermoedelijk niet zullen instemmen met de aanwezigheid van westerse waarnemers op haar vliegvelden.

De Servische president Milosevic heeft een internationale conferentie over Kosovo van de hand gewezen. Verder heeft hij, evenals de leider van de Bosnische Serviërs Karadzic, gesteld dat het onjuist is dat de verantwoordelijkheid voor (het voortduren van) de gevechten in Bosnië-Herzegovina uitsluitend aan Servische zijde wordt gelegd.

De militaire situatie in Kroatië is relatief rustig, behalve in de omgeving van Dubrovnik, waar beide partijen zich schuldig maken aan artilleriebeschietingen en waar nog geen overeenkomst bestaat over de strategisch belangrijke landtong bij Prevlaka. De demilitarisering verloopt langzaam, mede als gevolg van Servisch wantrouwen ten opzichte van de Kroatische intenties.